

DREPTUL

LEGISLAȚIUNE — DOCTRINĂ — JURISPRUDENȚA — ECONOMIE POLITICĂ

DIRECTOR: C. G. DISSESCU

PRIM-REDACTOR: V. ATHANASOVICI

REDACTORI: PAUL NEGULESCU, DEM. NEGULESCU, AL. CERBAN, G. MEITANI, G. G. DANIELOPOLU, G. C. CRISTESCU.

ZIARUL APARE
JOIA ȘI DUMINECA

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA STRADA DOAMNEI, 20

REDACTOR-ADMINISTRATOR
B. P. RĂDULESCU

ABONAMENTELE

se fac pe an și pe jumătate de an
la 1 Ianuarie și 1 Iulie

Dela 1 Iulie până la 1 Sept. ziarul nu apare

GRIGORE G. PĂUCESCU

FONDATOR-PROPIETAR

Un număr: 50 bani
Un număr vechiu 1 leu

COSTUL ABONAMENTULUI

Pe an, 40 lei; pe jumătate an, 20 lei

Studenții plătesc pe jumătate

Pentru străinătate se adaugă timbrul postal

SUMAR:

Câteva cuvinte asupra proiectului de lege relativ la organizaținea magistraturii țării românești, de d-l N. Petresen-Comnen.

JURISPRUDENȚA ROMÂNĂ.— *Inalta Curte de casațiune și justiție, secțiuni-unite: Floarea Radu Moraru cu Dragomir Condruz.*

Tribunalul județului Brăila, secf. II: Societatea Brăila Tramway și iluminat electric cu Al. I. Salovici.

Facultatea de drept din București.— Raport asupra acestei facultăți pe anul 1907—1808.

JURISPRUDENȚA STRĂINĂ.— *Observație.*

Câteva cuvinte asupra proiectului de lege relativ la organizaținea magistraturii țării românești

Nu am intenținea de a examina aci acest proiect de lege decât asupra unui singur punct ce socotesc de o deosebită însemnătate și asupra căruia cu uimire am constatat că aproape nu au purtat discuțiunile celor al căror aviz d-l Ministru al justiției a binevoit asolicita. Este vorba de instituținea judecătorului unic la tribunalele de întâia instanță.

In adevăr, proiectul de lege prezintat de d-l Ministru Corpurilor legiuitoare, introduce și la noi instituținea judecătorului unic, având competența de a cercetă pricinele și hotări *singur*, orcare ar fi însemnătatea acelor pricini, ordecâteori hotărârea se pronunță cu drept de apel.

Este un bine această inovațione, este un rău? Să-mi fie îngăduit a-mi spune și eu aci umilul meu cuvânt.

Această instituțione, după multe discuțiuni de ordin practic și academic, a fost adoptată in cursul veacului trecut de către Regatul-Unit al Mării Britanii. Art. 39 din legea din 1873, spune in mod formal că un singur membru al Inaltei Curți de justiție poate cercetă și judecă pricinele ce-i sunt supuse, dacă vre-un text de lege formal sau obiceiul pământului nu se opune in mod categoric acestui lucru.

Și legiuitorul Mării-Britanii introducând in instituțiunile țării această inovațione, socotesc că nu s'a înșelat.

Judecătorului impersonal, compus din mai mulți membri, cari adeseori «se renvoyaient la balle», lăsându-se unii pe alții, zicându-și fiecare prea adeseori atât in momentul pledoariilor, cât și in acela al deliberațiunilor că «colegul» de lângă el va fi ascultat și probabil pătruns pricina in mod suficient, legiuitorul britanic substitue judecătorul unic, singur responsabil de atitudinea și hotărârea sa.

Intr'una din călătoriile mele la Londra, atrăgeam toemai atențiunea unui tovarăș de drum asupra mării deosebiri ce constatam intre felul de a «ascultă cauzele» a unui *Lord chief justice* și acela al membrilor tribunalelor noastre.

Intâmplarea voise ca să asist la judecarea unui mare proces de revendicare, pe care un nepot al ducelui de Corkshire il intentase unchiului său. Procesul se pledă in fața secțiunei Inaltei Curți de justiție — instanță ce corespunde tribunalelor noastre de întâia instanță — numită *Queen's bench* (banca Reginei).

Un mare *barrister* (avocat), al cărui nume nu-mi mai amintesc, luă concluziuni orale in mod calm, ponderat, fără gesturi, fără game cromatice in voce, fără invective la adresa adversarului ce-i spoliase clientul de o avere de peste 3,000,000 pfuazi. Judecătorul, cu creionul in mână, luă note; cu un gest hotărit intrerupea din când in când pe orator, il rugă să revină asupra cutărui amăunnt de cifre sau de fapte, să se explice asupra cutărui act prezintat; iar când avocatul puse concluziuni in drept, o adevărată discuțione academică se încinse intre judecător și el, judecătorul având aerul de a susține negativa, in vreme ce avocatul susținea afirmativa unei controverse.

In vremea aceasta, avocatul părței adverse stă calm, cu brațele încrucișate in fotoliul său in fundul sălei in

amfiteatru, așteptând momentul când la rândul său trebuia să *parlamenteze* cu destoinicul magistrat.

În Franța, în Elveția, la noi, în toate țările unde justiția este administrată de un tribunal pluripersonal, asemenea scene sunt cu totul necunoscute. Avocații se dedau la fanteziile oratorice cele mai stranii, spre marea satisfacție a magistraților, pe cari desenatorii revistelor humoristice nu se sfîesc să-i reprezinte cufundați în niște meditațiuni foarte vecine somnului.

Și dacă această situațiune poate oferi oarecari avantagii digestiunilor dificile, fără îndoială, ea este însă cauza unor inconveniente fără număr pentru o bună administrațiune a justiției.

Atunci însă când magistratul care a intrat în ședință va ști că responsabilitatea bunului mers al justiției nu se va mai serimiți asupra capetelor mai multor membri ai tribunalului și că el va avea singur a răspunde fie în fața instanțelor superioare, fie în fața opiniei publice, de hotărârile sale, părăsind surâsul de beatitudine, ce adeseori este semnul unei unice bune digestiuni și pozițiunea confortabilă ce-i este familiară și urmând exemplul *Lord-chief-justice*-ului, despre care vorbeam mai sus, va urmări cu cea mai mare băgare de seamă pledoaria avocatului, împedecându-l ordecâteori va găsi de cuviință să răpească timpul tribunalului, atât de prețios celorlalți justițiabili, va cere toate lămuririle necesare, și odată retras în liniștea camerei de consiliu, știind că nu mai are cui să lase sarcina studierii dosarului, va pune coatele pe masă și se va așeză singur în fața aceluia dosar, căutând să-și asimileze pe cât va putea mai bine pricina a cărei rezolvire îi aparține.

Fără îndoială, acestea au fost motivele cari au determinat pe d-l Ministru al justiției ca să introducă această inovațiune în proiectul d-sale de lege¹⁾.

Dacă instituțiunea judecătorului unipersonal a dat însă în Anglita cele mai bune roade, apoi nu trebuie să uităm și condițiunile ce candidații caută să intrunească pentru a fi investiți cu această dregătorie. Căci este netăgăduit lucru, că atunci când incredințezi judecarea chestiunilor ce interesează averea și cinstea cetățenilor unui singur judecător, acesta trebuie să intrunească niște calități deosebite, pentru a corăspunde chemării sale, trebuie să posede o cultură juridică și o experiență într'adevăr «à toutes épreuves».

Or, adoptându-se principiul legii britanice, socotesc că nu ar fi rău ca el să se admită în toată întregimea sa, fără a se uita în acelaș timp că în Anglia, pentru ca cineva să poată fi numit «judge of the high court of justice» (funcțiune corespunzătoare aceleia de judecător de ședință de tribunal), trebuie să fi practicat avocatura timp de 10 ani cel puțin în mod efectiv, să fi funcționat, cu alte cuvinte, pe lângă o asemenea Curte cel puțin 10

ani cu titlu de *barrister at law* sau *solicitor at law*; și trebuie să adăogăm că pentru a deveni *barrister* sau *solicitor*, se cere candidaților o altă pregătire decât aceea ce se cere la noi avocaților stagiați.

Iată pentru ce fiind un sincer admirator al principiului judecătorului unipersonal, îndrănesc totuș să cred că ar fi poate imprudent a se conferi tinerilor judecători dela noi dreptul și sarcina de a statua *singuri* asupra diferitelor principii, orcare ar fi importanța și natura lor. Socotesc că printr'un alineat adițional la art. din proiectul de lege despre care vorbim, acordându-se acest drept *numai* judecătorilor de ședință *confirmați în funcțiunea lor*, cari vor fi având o vechime minimă de cinci ani în grad, s'ar evita o mulțime de neajunsuri de cari s'ar resimți și impričinații și breasla noastră, și care ar compromite instituțiunea însăș. admirabilă — o repet — în principiu¹⁾.

Și pentrucă am vorbit despre magistratura Regatului-Unit, să-mi fie permis a spune câteva cuvinte și asupra onorariilor alocate de ani de zile încă diferiților magistrați britanici.

Judecătorul comitatelor, care corespunde judecătorului nostru de pace, primește 1.500 livre pe an (37.000 lei), afară de cheltueli de deplasare, iar grefierii primesc după gradul lor dela 2.500 până la 17.500 lei pe an.

Un judecător dela Înalta Curte de justiție (tribunal) primește 125.000 lei pe an, iar președintele acestei Curți primește 250.000 lei pe an.

Cu asemenea onorarii se poate lesne închipui că cei ce intră în magistratură își consacră viața cu desăvârșire meseriei lor, magistratura nefiind ca la noi *un stagiu*, o hărbierie, ca să-i zicem pe nume, făcută de viitorii avocați pe obrazul bieților impričinați.

Numai astfel se explică înaltul nivel moral și intelectual al magistraturei britanice, printre cari aproape nu se întâlnesc decât distinși jurisconșulți și oameni de o cinste, imparțialitate și independență poate unică în lume.

Mijloacele țării noastre, pentru un moment, fără îndoială, nu ne permit un asemenea lux, îndoindu-se însă onorariile magistraților și grefierilor noștri, cu foarte mici sacrificii prin urmare în comparațiune cu rezultatele ce s'ar obține, s'ar putea reține în această breaslă, care ar trebui să fie o putere în Stat, elementele prețioase pe cari nevoile vieții din ce în ce mai mari îi silesc atât de des să părăsească această nobilă carieră pentru alte cariere de o noblețe mai puțin bine definită, fără îndoială cu mult
• însă mai remuneratorii.

N. PETRESCU-COMNEN

1) «La carrière de la judicature exige, pour être bien remplie, des études préliminaires, des connaissances étendues en jurisprudence, une application et des recherches constantes; le simple instinct du bon sens et loin de suffir. Il y a dans les fonctions de juge une habitude, une expérience que l'on n'acquiert que par la pratique seule, qui donne cette promptitude de conception, cette justesse d'esprit que n'aura jamais au même degré un nouveau magistrat (pag. 595).— (Loi sur la procédure civile du canton de Genève.— P. F. Bellot. Genève. Cherluliez. 1877).

1) Cnf. interesantul articol al d-lui avocat C. A. Popescu, publicat în *Dreptul* din 8 Februarie 1907.

Chestiunea judecătorului unic la tribunale, de care se ocupă aci d-l Comnen, a fost discutată în Cameră cu ocazia legii organizării judecătorești din 1890, când d-l Apostoleanu propusese un amendament în acest sens. Iată câteva părți din discursul rostit cu această ocazie de d-l D. Alexandresco, discurs care a avut de rezultat respingerea amendamentului propus:

Dați-mi voe, vă rog d-lor deputați, de a spune câte-va cuvinte în privința amendamentului onor. D. Apostoleanu, care prin introducerea judecătorului unic la tribunalele de județ, face o adevărată revoluțiune și schimbă cu desăvârșire sistemul organizării noastre judecătorești.

Idea judecătorului unic, or cât de originală ar fi, nu cred să se poată aclimatiza cu moravurile noastre. În adevăr, avem practica judecătorului unic la judecătoriile de ocoale, și chiar la tribunalele de județ în materiile urgente care se judecă în timpul vacanțelor celor mari, unde legiuitorul a făcut o excepție la principiile generale, pentru ca nu cum-va să vină gust unui avocat de a recuza pe unul din judecători și de a face astfel ca tribunalele de vacanță să nu se poată complectă spre a judeca recuzarea și procesul să se amâne după vacanțe.

Dar dacă judecătorul unic se poate, până la un punct oare-care, justifica în vacanțe, cu toate că și această inovațiune a d-lui Stătescu o găsesc nefericită chiar pentru interesele urgente cari se judecă în cursul vacanțelor mari, apoi vă mărturisesc că introducerea judecătorului unic la tribunalele de județ, ea principiu general, în toate afacerile, ar fi o adevărată nenorocire și calamitate pe capul impričinaților și chiar a judecătorilor.

Cum, d-lor deputați, chestiunile de stat civil, divorțurile, afacerile corecționale, afacerile bănești cele mai însemnate, de milioane poate, într'un cuvânt onoarea și averea cetățenilor le lăsați la discreția și aprecierea unui singur om?...

Dar dacă acel om, presupunându-l chiar cel mai capabil — ceea ce încă este o chestiune — este nervos sau bolnăvicios, or rău dispus într'un moment dat, vă întreb: cum va fi judecata lui și care este garanția ce o dați nenorocitului impriçinat, care de multe ori trebuie să-și vândă averea ca să poată plăti taxele timbrului și ale portăreilor?... Oare acest judecător, judecând singur, fără ajutorul altuia, nu va fi el mai ușor năucit de cap și mai lesne amăgit, sau, dacă voiți, ademenit prin pledoariile unui avocat iscusit? De sigur că da.

Și când acest judecător obosit se va retrage în camera de consiliu pentru a chibzui asupra hotărârii ce trebuie să pronunțe, cu cine oare se va consulta, cu cine va schimba o idee pentru a eși din o controversă, sau chiar pentru a aprecia faptele expuse de către acei cari au interes a le denatura? El va trebui să se consulte cu colegii săi cari n'au luat parte la desbateri, sau să dea o hotărâre de multeori nechibzuită și pripită; iar la caz de nedumerire, poate că-l vom vedea amânând pronunțarea hotărârii, pentru că a fost în divirgință de opinii cu sine însuși, lucru care deși straniu, s'a văzut mai anii trecuți la o judecătorie de ocol. (Ilaritate).

Desființând pluritatea judecătorilor la tribunal, suprimați discuțiunea și, prin urmare, una din garanțiile cele mai mari pe cari le are impriçinatul.

În adevăr, s'au văzut adeseori judecători convinși într'un fel, revenind asupra ideii lor primitive în urma unei discuțiuni serioase și luminate.

Cu sistemul judecătorului unic suprimați minoritățile ce se văd adeseori în hotărârile judecătorești, cari câteodată sunt critica opiniei majorității, și cari minorități dela tribunal devin adeseori majorități la Curte.

Dacă sistemul judecătorului unic este logic, atunci nu vă opriți

în drum, ci împingeți-l până la capăt. Cu ideea d-voastră, nu văd pentru ce n'ați face un singur judecător la Curte și casatie.

Dar apoi, să mergem mai departe: de ce atâți membri într'un consiliu comunal sau județean?... Unul singur ajunge. Ce mai trebuie Cameră și Senat? Un singur deputat, un singur senator, un singur ministru, și așa mai departe. (Ilaritate). Rădeți, aceasta dovedește că cu sistemul onor. preopinent ajungem la absurd.

Cred că nu propuneți judecătorul unic pentru economii budgetare, căci greșită ar fi ideea de a se face economii cu justiția țării care se plătește singură cu timbrul.

Faceți economii la armată, dacă voiți, la fortificații (aplauze), la diurne și la altele, dar nu cu justița, căci nu cu asemenea economii veți îmbunătăți starea actuală.

Și apoi, în realitate, nu se face nici o economie, căci tot trei sau patru judecători veți trebui să aveți în fie care tribunal. Unul va judeca procesele, unul va avea constatările, unul va fi pentru notariat, legalizări și altele, fără a mai vorbi de cazurile de boală sau de alte impedicii legiuite. Deci, dacă aveți tot trei judecători în tribunal, ca și astăzi, pentru ce să mă judece unul în loc de trei, când eu cu trei sau doi voi avea mai multe garanții decât cu unul?...

Perdeți din vedere că judecătorul nu va trebui numai să judece, ci va trebui să redacteze și hotărârea sa. Și vă întreb, când oare judecătorul va redacta hotărârile sale, atunci când el, la finele ședinței, va eși năucit de advocați, dacă nu cum-va eră năuc de mai înainte? (Ilaritate). Sau atunci voiți ca hotărârile să se facă de către ajutoarele de greș, după cum aceasta pe unele locuri se și practică. Dacă aceasta este îmbunătățirea ce voiți să introduceți, atunci mă închin. (Ilaritate).

Să nu invocați legea vacanțelor; v'am spus că, după mine, această inovație nefericită calcă în picioare principiile, și prea multe legi s'au făcut de la un timp încôace cari nesocotesc principiile. Astfel este legea judecătorilor de ocoale din 1879, care de odată a făcut din fiecare tribunal câte o Curte de casatie.

Vorbiți de judecătorul-comisar în materie de faliment sau de tablou de ordine; acolo judecătorul nu judecă, ci încearcă numai împăciuirea părților. Ca împăciuvitor admit judecătorul unic, ca judecător însă îl resping din toate puterile mele. Nu pot eu să consimt a da nenorocitului de cod civil care ne cărmuește astăzi, la elaborarea căruia a luat parte și D. Apostoleanu, ca membru în consiliul de Stat, nu-l dau, zic, pe mâna unui singur judecător, pentru ce să mă tundă și să mă radă cum va voi. (Ilaritate).

Un singur argument s'ar putea invocă în favoarea sistemului judecătorului unic, și anume: adeseori în tribunale un singur judecător judecă în realitate, iar ceilalți se mulțumesc de a zice *amin*. Cu atâta mai rău dacă se petrec astfel de lucruri. Aceasta este vina d-lui ministru al justiției, care ridică la demnitatea și onoarea de judecători oameni incapabili. Astăzi nu mai are d-sa nici o scuză, căci, slavă Domnului, avem destui postulanți din cari se poate alege. Am fost numai de câte-va ori pe la Minister, și m'am înspăimântat de năvala și stăruințele ce am văzut acolo. În asemenea condițiuni, în locul d-voastră, eu n'ași stă o zi la minister.

Așa dar, d-lor deputați, din orice punct de vedere ne-am pune, ideea judecătorului unic este nenorocită, și va prinde rădăcini la noi mai puțin de cât or unde. Nu se schimbă, în adevăr, o stare de ucruril și un întreg sistem fără nici o tranziție, mai ales când inovația ce se propune este cu desăvârșire exotica și străină în totul de moravurile acestei țări. (Ședința Camerei dela 18 Mai 1890).

GRIGORE V. MANIU. — Explicațiuni teoretice și practice asupra Codului de comerț Român, Volumul III, cuprinzând legile privitoare la persoana comerciantului și noțiuni relative la fondul comercial. — Tipogr. Gutenberg, Joseph Göbl, București, 1908. **Preț 12 lei.**

JURISPRUDENȚA ROMANA

INALTA CURTE DE CASAȚIUNE ȘI JUSTIȚIE SECȚIUNI-UNITE

Audiența dela 11 Decembrie 1908

Președinta d-lui Sc. Ferechide, prim-președinte

Floarea Radu Moraru cu Dragomir Condrutz

PĂMÂNT RURAL. — SĂTENI. — ÎNȚELESUL ACESTUI CUVÂNT. — RECUNOAȘTEREA DREPTULUI DE PROPRIETATE. — LOC DE CASĂ. — ART. 1, 4, 5 ȘI 7 DIN LEGEA RURALĂ DELA 1864. — LEGEA INTERPRETATIVĂ DIN 1879 ȘI 1889.

1° Potrivit dispozițiilor din legea rurală dela 1864, numai sătenilor, adică foștilor clăcași supuși clăcășiei reglementată de legiurea Caragea și reglamentul organic, li s'a acordat dreptul de proprietate pe pământurile pe cari le stăpâneau și numai într'o anumită proporțiune.

In ce privește femeile și locuitorii dela sate, cari n'au făcut clacă, fie că aveau altă ocupațiune decât plugăritul, fie că erau nevolnici, nu li s'a recunoscut decât dreptul de proprietate asupra locului de casă pe care îl ocupau. Minorii, fii ai unui fost clăcaș decedat la epoca promulgării legii din 1864, au dobândit însă proprietatea la care aveau dreptul și clăcașii, dacă mama lor, văduva clăcașului, a oferit despăgubirea legală.

2° Dreptul de proprietate recunoscut fostului clăcaș prin legea dela 1864 și întărit prin legea interpretativă dela 1879, a fost scos din dreptul comun, în ce privește înstrăinarea proprietății prin acte de dispozițiune, de oarece art. 7 din legea rurală interzice noilor proprietari de a vinde sau ipotecă ori de a înstrăina prin testament sau acte între vii, pământul ce li s'a recunoscut, decât numai între anumite persoane.

No. 10. — Respinsă, ca nefondată, opoziția făcută de Floarea Radu Moraru, contra deciziei acestei Curți, secțiunea I, cu No. 202 din 1905, în recursul făcut de Dragomir Condrutz și alta, în contra deciziei Curții de apel din Galați, secția I, No. 44 din 1904.

S'au ascultat: d-nii avocați R. Dragomirescu și Marinescu-Bolintin, în desvoltarea motivelor de casare; d-l avocat Bratu, în combateri.

Curtea, deliberând,

Asupra motivelor de casare invecate:

I. «Rea interpretare a art. 1 și 4 din legea pentru regularea proprietății rurale din 15 August 1864, și anume: legiuitorul nostru a prevăzut, în art. 1 din zisa lege, a se împroprietări numai «sătenii clăcași», înțelegându-se prin aceasta numai cultivatorii de pământ, parte bărbătească; iar prin art. 4 din aceeași lege, legiuitorul vorbind și

de femei văduve cu și fără copii, le-a fixat expres porțiunea de pământ și condițiunile exprese în cari pot fi împroprietărite femeile; prin urmare, intențiunea expresă a legiuitorului este a se împroprietări și femeile văduve cu sau fără copii, numai când ele au rolul de cap de familie, nicidecum când au bărbați deja împroprietăriți.

II. «Violarea art. 2 din legea rurală interpretativă din 13 Februarie 1879, întrucât legiuitorul prevede categoric anularea de drept a actelor făcute de persoane interpuse, cum e în speță femeia Floarea Vlad Moraru, al cărui soț deja împroprietărit, tot el a cumpărat, dar pe numele femeii și din averea lui, întrucât femeia n'a avut dotă și nici un fel de altă avere, contra dispozițiilor legii rurale».

Având în vedere deciziunea Curții de apel, supusă recursului, din care rezultă că recurenții au cerut la instanțele de fond anularea unui act de vânzare, prin care autorul lor a vândut, în anul 1886, oponentei Floarea Vlad Moraru, 11 pogoane pământ rural, cerere ce le-a fost respinsă atât de tribunal cât și de Curtea de apel, care au hotărît că femeile sătenilor fiind și ele sătence și cultivate de pământ, pot cumpără asemenea pământuri;

Văzând dispozițiunile legii rurale dela 1864, acelea ale legii interpretative din 1879, cum și acelea ale legii din 1889, cu modificările ei posterioare, privitoare la înstrăinarea bunurilor Statului;

Considerând că, din toate aceste dispozițiuni, rezultă că legiuitorul, prin legea rurală dela 1864, a declarat pe săteni proprietari pe locurile pe cari le stăpâneau și într'o anume proporțiune;

Că, prin «săteni», legea n'a înțeles decât pe acei români locuitori la sate, cari aveau de profesiune numai plugăritul și cari erau clăcași, adică pe acei cari cultivau pământul pe moșii ce nu le aparțineau și cari erau supuși clăcășiei reglementată prin legiurea Caragea și reglamentul organic (art. 1, 4, 5 din legea rurală);

Că între acești clăcași nu puteau figura decât bărbații, femeile neavând și neputând avea, prin firea lucrului, meseria unică de plugar;

Că, în ce privește femeile, legea rurală nu s'a ocupat decât de acelea cari ocupau în momentul promulgării legii, loc de casă, și acestora le recunoaște dreptul de proprietate asupra locului de casă, cum recunoaște și celor ce n'au făcut clacă, fie pentru că erau nevolnici, fie că aveau alte meserii principale decât plugăritul și erau numai tolerați pe moșiile altora;

Că, numai minorilor, fii ai unui clăcaș, decedat la epoca promulgării acestei legi, li se recunoaște dreptul de proprietate, sub condițiune dacă mama lor, văduva clăcașului, s'ar oferit a plăti despăgubirea legală (art. 4 și 5 legea rurală);

Că, acest drept de proprietate recunoscut fostului clăcaș, a fost scos de lege din dreptul comun, în cât privește înstrăinarea proprietății prin acte de dispozițiune, de oarece, prin art. 7 din legea rurală, noii proprietari nu pot vinde, nici ipotecă, nu pot înstrăina prin testament sau orice alte acte între vii pământul ce li s'a recunoscut, decât între anumite persoane;

Că această știrbire a dreptului de proprietate s'a stabilit mai clar în urmă, prin legea interpretativă dela 1879; că, în toate dispozițiunile legilor sus citate, prin cuvântul «sătean cultivator», nu se poate înțelege alt decât că e vorba numai de sătenii bărbați, cari singuri sunt cultivatori de pământ, în înțelesul propriu al acestor cuvinte, principiu pus de legea dela 1864;

Că acest principiu a fost respectat și de legiurile dezvoltătoare a acelei legi, cum e legea dela 7 Aprilie 1889, cu modificările ei ulterioare, de oarece în toate aceste legi este vorba numai de sătenii cultivatori de pământ;

Că, astfel fiind, recursul este nefondat și ca atare cată a fi respins;

Considerând că, în cât privește motivul al doilea, rămâne fără interes a mai fi discutat, față cu considerațiunile arătate în primul motiv.

Pentru aceste motive, respinge.

TRIBUNALUL JUDEȚULUI BRĂILA

SECȚIUNEA II

Audiența dela 8 Decembrie 1908

Președinta d-lui L. R. Opreanu, judecător de ședință

Societatea Brăila Tramway și Iluminatul electric cu Al. I. Salovici

PERIMARE. — CERERE DE ANCHETĂ «IN FUTURUM». — DACĂ POATE FI SUPUSĂ PERIMĂREI.— ART. 257 PR. CIVILĂ.

ANCHETA «IN FUTURUM». — DREPTUL PĂRȚII CARE A CERUT-O DE A UZA DE DÂNSA.— ART. 66 PR. CIVILĂ.

1° Cu toate că cererea de anchetă *in futurum* nu este prevăzută de art. 257 ca o cerere ce poate fi perimată, totuș aceeaș rațiune care dictează ca cererile enumerate de citatul text de lege să poată fi perimate, există și pentru cererile de anchetă *in futurum*, cari și ele au a fi perimate, dacă partea ar fi lăsat să treacă doi ani dela cel din urmă act de procedură, fără ca să fi făcut ancheta ce o cerea.

2° Ancheta *in futurum* poate servi părții care a cerut-o, atât timp cât acțiunea în care voește a se servi nu este încă prescrisă.

Astfel că o anchetă desăvârșită nu mai poate fi supusă perimării la care este supusă cererea de anchetă, atunci când fără a fi desăvârșită, au trecut doi ani dela ultimul act de procedură.

Tribunalul,

Asupra prezentei cereri făcută de Societatea Brăila Tramway și iluminat electric, prin petițiunea înregistrată la No. 10395 din 6 Noembrie 1908, prin care tinde de a se declara de perimată cererea de anchetă *in futurum*, adusă de acest tribunal prin jurnalul cu No. 2529 din 10 Iunie 1906:

Considerând că, în principiu, conform art. 257 pr. civilă, orce acțiune, opoziție, contestație, apel, recurs în

casatie sau cerere de revizuire se va perimă, după cererea părții interesate, dacă partea va lăsa să treacă doi ani dela cel din urmă act de procedură;

Că, deși cererea de anchetă *in futurum* nu este prevăzută prin acest articol ca o cerere ce poate fi perimată, totuș aceeaș rațiune care dictează ca cererile enumerate în articolul de mai sus să poată fi perimate, pentru a nu se lăsa ca procesele să se perpetueze, există și pentru cererile de anchetă *in futurum*, așa că și acestea din urmă ar putea fi perimate, dacă partea ar fi lăsat să treacă doi ani dela cel din urmă act de procedură, fără ca să se fi făcut ancheta ce o cerea;

Că, însă, decâteori o parte a fost diligentă și a satisfăcut în totul obiectul cererei de anchetă *in futurum*, în acest caz, de sigur, cererea lui fiind definitiv tranșată, nu mai poate fi perimată prin trecere de doi ani dela săvârșirea ei;

Că, în adevăr, în astfel de împrejurare, ca și într'o acțiune ordinară, s'a dat o hotărîre și tribunalul s'a desezisat de această afacere;

Că, prin urmare, partea are dreptul de a se servi de această anchetă, pe care legea i-a pus-o la dispoziție prin art. 66 din pr. civilă, atât timp cât acțiunea în care voește a se servi nu este încă prescrisă;

Că, a crea o astfel de decădere, perimându-se o anchetă săvârșită, fără ca nici un text de lege să prevadă aceasta, ar fi a înlătura tocmai scopul ce legiuitorul l-a urmărit cu introducerea ei în legiuirea noastră, pentru a servi de dovadă, potrivit deosebitelor rândueli ale legei, în viitoarele procese ce o parte ar avea să le intente în termenele ce legea i le îngăduie; în adevăr, altfel ar trebui să se admită că se poate forța o parte de a introduce o acțiune mai înainte ca dreptul său să-i fi expirat și numai de teamă să nu i se declare de prescrisă o dovadă ce avusese grija să o constate anterior pentru a nu dispăre;

Că, prin urmare, din toate aceste puncte de vedere, cererea de față este inadmisibilă și ca atare urmează a fi respinsă.

Pentru aceste motive, redactate de d-l judecător de ședință L. R. Opreanu, respinge cererea.

Semnați : L. R. Opreanu, Al. Liciu.

FACULTATEA DE DREPT DIN BUCUREȘTI

Raport asupra stărei acestei facultăți pe anul 1907—1908

În istoria Facultății noastre de Drept, anul 1907—1908 a căpătat însemnătatea unei epoci, prin realizarea de fapt a doctoratului. Căci or cât ar fi progresat învățământul juridic dela înființarea Facultății de Drept, el nu putea trece peste o limită pe care o impune felul de organizare al unor cursuri de licență. Dreptul nostru fiind pe deantregul imitat de aiurea, și învățământul lui a fost inevitabil o copie. Dar s'a simțit unanim, că

exclusiva asimilare nu mai era suficientă decât pentru formarea marelui masse a funcționarilor de orice fel, al căror oficiu este de a întreține viața de Stat; pe când pentru oficiul de progres or al acestei vieți, se cere o preparație mai comprehensivă pe care n'o putea da decât instituția doctoratului.

Toată lumea competentă a înțeles necesitatea acestei evoluțiuni a învățământului nostru juridic și astfel doctoratul a fost înființat prin legea din 1901. Dar legea și regulamentul ce a urmat-o (care e și cel actual) creiau instituția numai în drept, căci, în fapt, catrelele nu erau create prin legea bugetară. Din această situație echivocă s'a eșit în Decembrie 1907 numai prin zelul și dezinteresarea profesorilor facultății. Este evident că nimeni nu eră mai în măsură decât ei să-și dea seama că analitica învățământului de licență trebuia complectată cât mai curând prin sintetica celui de doctorat.

Astfel au hotărât să înceapă a face gratuit cursurile cerute de regulament pentru doctorat. Inaugurarea a avut loc în ziua de 3 Decembre în sala Senatului, ședința în adevăr festivă a fost prezidată de ministrul instrucțiunii publice, d-l Haret, din al cărui aplaudat discurs reese o vie solitudine pentru doctorat și intențiunea de a secundă ferm generoasa anticipare a profesorilor. S'a dovedit curând, că acele cuvinte erau expresia unei frumoase convingeri, de oarece cu ocazia votării bugetului pe 1908 — 1909 s'au și prevăzut cu începere din Noiembrie 1908 retribuția a câte 6 catedre pentru doctorat la București și la Iași.

Discursul ministrului a fost urmat de acela al d-lui decan V. Urșianu, care schițează istoricul realizării doctoratului și motivează cele mai frumoase speranțe în această instituție menită a dovedi că Facultatea și-a terminat quasi minoritatea ei.

Ședința s'a terminat cu lecțiunea de deschidere a cursului de drept civil, făcută cu autoritate de d-l profesor C. Nacu. Dintr'un sentiment de omagiu, au crezut toți profesorii că se cuvine celui mai vechi dintre dânsii să spună cele dintii cuvinte ale noului învățământ.

De atunci, cursurile au urmat până la sfârșitul anului (Iunie 1908). Urmându-se regulamentul în vigoare s'au făcut următoarele cursuri obligatorii: D-l profesor S. G. Longinescu un curs de pandecte, tratând în special «Moștenirea ab intestat».

D-l C. Nacu, curs de drept civil și anume despre «Obligațiuni».

D-l Em. Antonescu, curs de drept civil și anume «Obligațiunile cu privire asupra dreptului german».

C-l C. G. Dissescu, cursul de istoria dreptului român și în special «Chestia agrară la români».

Au mai făcut cursuri facultative d-nii profesori N. Basilescu: Economie Politică, Dem. Negulescu: Proc. Civilă și D. Drăghicescu: Sociologie.

S'au înscris pentru anul 1907 — 1908, adică în primul

an de doctorat, 1047 studenți. La examen s'au prezentat, în sesiunea de Iunie 1908, 3 candidați, fiind 2 admiși și 1 respins, iar în sesiunea de Octombrie 1908 s'au prezentat 14 candidați, fiind 7 respinși și 7 admiși.

Numărul extraordinar de mare al înscrișilor la doctorat se explică pe de o parte prin entuziasmul neraționat al momentului și pe de alta prin împrejurarea că decanatul a acordat să se depună mai târziu taxa de frecvență, cerându-se la înscriere numai taxa de 10 lei pentru bibliotecă; s'au admis chiar înscrieri provizorii pentru lipsă momentană de acte.

Această puțină rigurozitate a decanatului se justifică prin faptul că nu se putea bănui câte înscrieri se vor face, dat fiind că orice dispoziție nouă — cum era înființarea doctoratului — surprinde, și evident, nu este de loc în interesul unii instituțiuni, de abia creată, să se împiedece contactul cu ea prin simple formalități. Anul acesta însă în interesul matriculării s'a afșat obligațiunea pentru toți cei înscriși provizoriu să-și reguleze situațiunea, sub pedeapsă de a se considera cererile pe anul trecut ca nevenite. Foarte puțini s'au conformat.

Este aproape sigur că cea mai mare parte au renunțat la velleitatea de a deveni doctori și lucrul se explică prin împrejurarea că aproape toți înscrișii din anul trecut sunt licențiați vechi, foarte mulți magistrați și avocați, cărora vârsta și ocupațiile nu le mai îngăduie o preparație tenace și sistematică cum se cere pentru examenele de doctorat.

De aci înainte lucrul însă se dovedește chiar din toamna aceasta, candidații la doctorat vor fi licențiați recent, cari vor avea posibilitatea de a prepara examenele și chiar de a frecventa cursurile.

Examenele la doctorat, atât în sesiunea de Iunie cât și în cea de Octombrie 1908 s'au depus conform regulamentului. Fie care candidat a fost interogat timp de o oră și jumătate de o comisie de 4 profesori (une-ori comisia a funcționat cu majoritatea de 3 membri). Rezultatul s'a dat de comisie, fie care bilă fiind rezultatul votului întregii comisii, iar nu nota personală a fie cărui profesor.

Nu este fără interes, pentru a se putea aprecia fie chiar vag, nivelul științei viitorilor doctori, să se știe că din cei 9 admiși, doi au optinut 3 bile albe și una roșie, unul două bile albe și două roșii, iar restul minimum de una albă și trei roșii.

În toamna aceasta s'au înscris în anul I de doctorat 1908 — 1909, 70 licențiați, dintre care 26 vechi, iar 44 dintre cei 293 noii. (Iunie și Octombrie 1908).

Licența.— În Octombrie 1907 s'au înscris în anul I de licență 470 studenți. La această dată se găseau înscriși în anul al II-lea 650, în al III-lea 530, iar absolvenți 579. În total populația Facultății se ridică pentru acest an la 2229 studenți, între care 5 studente. După naționalitate

au fost : români 2112, dintre care 25 transilvăneni și 9 macedoneni ; francezi 2, germani 6, austriaci 1, italieni 1, bulgari 11, sârbi 1, poloni 2, greci 5, armeni 4, olandezi 1, israeliți 83. În total 117 străini, adică circa de 5% din numărul naționalilor. La sfârșitul anului școlar, numărul de 2229 scade cu 293 și adică cu 169 licențiați în Iunie 1908 și 124 licențiați în Octombrie 1908.

Cursurile au început în Octombrie 1907 și s'au terminat la începutul lui Iunie 1908. În anul acesta, din cauza trecerii multor profesori la cursurile de doctorat s'a simțit mai mult ca or când lipsa de personal didactic. Profesorii titulari au trebuit să se împartă între două catrede și numai zelului lor excepțional se datorește că cursurile dela licență n'au fost în suferință. Nu trebuie uitat, e drept, că acest zel a fost secondat de o serie de tineri doctori în drept, cari în calitate de suplinitori și ajutori de cursuri au dat prețiosul lor concurs profesorilor, cu atât mai meritos cu cât a fost gratuit.

D-l S. G. Longinescu a făcut singur și cursul de licență și pe cel de doctorat.

D-l C. Nacu a fost ajutat la cursul de licență de d-nii Plastara și Cerban.

D-l Em. Antonescu a fost ajutat la licență de d-l Micescu.

D-l Basilescu de d-l Tașcă.

D-l V. Urșianu de d-l Meitani.

D-l C. Dissescu de d-l V. Antonescu.

D-l Toma Stelian a continuat a fi supliniț de d-l Mih. Pășcanu.

Tot astfel ajutați, profesorii au făcut și examenele, a căror statistică e următoarea :

Examele	Ses. Iunie 1908				Ses. Octombrie 1908			
	Inscriși	Absenți	Respinși	Admiși	Inscriși	Absenți	Respinși	Admiși
I	163	43	64	56	147	29	42	76
II	274	39	84	151	271	45	109	117
III	224	22	37	165	157	10	25	122
IV	12	6	4	2	7	3	2	2
V	4	—	—	4	2	—	—	2
dif. a I	29	8	—	21	18	4	—	14
dif. I. II	10	1	3	6	3	1	—	2
Total	716	119	192	405	605	92	178	335

Adică pentru tot anul, 1321 înscriși, din cari 211 absenți, 740 admiși, și 370 respinși. Numărul cel mare al absenților, e format mai mult din candidații, cari după ce s'au prezentat la o materie două, având impresia că n'au obținut bilă suficientă, renunță să se mai prezinte și sunt declarați absenți conform art. 34 din regulament; decât de acei înscriși care nu s'au prezentat de loc din vre un motiv de forță majoră.

După cum se vede, din examinarea cifrelor, din cei cari s'au prezentat au reușit două părți și a fost respinsă o parte (33%) respinși). Între cei respinși sunt mulți cari au fost declarați, astfel fiindcă nu s'au prezentat de-

cât la o materie obținând bilă neagră (sau la două materii obținând două roșii-negre) art. 34 din regulament.

Această efitină respingere a fost căutată de unii expres, (unii au avut naivitatea sau inconștiența să o și declare profesorilor) ca să poată întrerupe perimarea școlarității lor. În adevăr cuvântul «depus» din art. 6 din regulament, a fost interpretat în sensul de susținere a examenului, iar nu și de reușită, căci ar fi fost prea sever să se aplice pedeapsa exmatriculării unui student care a făcut prin susținerea examenului dovada de bună voință de a munci. Într'o asemenea interpretare de bună credință și făcută în interesul studenților au găsit unii mijlocul comod de neexmatriculare. Astfel se ajunge la contradicția că un student care s'a prezentat la o materie obținând notă bună nu poate întrerupe perimarea, căci regulamentul îl declară absent ; pe când cel care a obținut tot la o singură materie bilă neagră întrerupe perimarea, căci e declarat respins. Credem că această contradicție s'ar înlătura modificându-se art. 6 în sensul că, și cei respinși când nu s'au prezentat la toate materiile, să nu poată întrerupe termenul de exmatriculare.

Pentru munca depusă la examinare, ajutorii de cursuri au fost împărțâși cu din taxele de examen, proporțional cu numărul candidaților. Prin raportul cu No. decanatului a cerut Ministerului să acorde o bine meritată remunerație ajutorilor pentru prelegerile ce au făcut, dar rațiuni bugetare au împiedicat pe Minister să satisfacă deocamdată această cerere.

Orcum, necesitatea de conferențieri, cari să ajute la cursuri și mai ales la examene, atât de persistent reclamată de Facultate, a devenit cu ocazia supra-încărcării provocată de înființarea doctoratului, evidentă și imperioasă, și d-l ministru a primit-o ca atare, înscriind în bugetul acestui an un fond pentru plata a 7 conferențieri. Fiindcă după lege ei nu pot fi recrutați de cât dintre docenți, ministrul a și publicat examenul de abilitare pentru 15 Ianuarie 1909.

Îmulțirea corpului profesotal pune și mai imperios chestia lipsei de săli în care să se țină cursurile și examenele. Anul acesta pentru ținerea examenului de doctorat a trebuit să se recurgă la sala bibliotecii, suspendându-se orele de lectură. Dar chiar sălile existente au dimensiuni insuficiente. Astfel, ar fi imposibil să se execute ad litteram dispozițiunile din regulament care obligă pe studenți la frecvență, fiindcă n'ar încăpea în nici o sală cei 500 — 600 studenți ai fiecărui an. Ideia de a se lăsa la dispoziția Facultății sălile Senatului este nu se poate mai nemerită.

* * *

Secretariatul Facultății a cheltuit toată energia pentru a face față lucrărilor din ce în ce mai numeroase ale Administrației Facultății. Toate cererile de înscriere (470), de reinscriere (110), de înscriere la doctorat (1047) au

fost controlate și rezolvate fiecare în parte, pentru a se evita înscrieri neregulate. S'au format dosare individuale pentru toți studenții înscriși în anul I cari au fost apoi înmatriculați în registru special, s'a trecut în registrele matricole respective rezultatul tuturilor examenelor depuse în cele două sesiuni. O operațiune foarte obositoare este formarea cataloagelor de examen, fiindcă a trebuit controlat pentru toți cei 1321 înscriși, dacă sunt în regulă cu taxele și dacă au trecut exumenele precedente celui la care cer a fi înscriși.

Este imposibil ca la o populațiune așa de mare și din ce în ce crescândă ca aceia a Facultății de Drept, acum, după înființarea doctoratului, să se mai poată corespunde lucrărilor cu personalul actual. Este necesar cel puțin încă un copist. Se știe că după regulament actele depuse la înscriere nu se liberează decât ștergându-se studentul din matricolă; ori, cum mai toți studenții au nevoie a face dovada calității lor, cei mai mulți pentru serviciul militar redus, alții pentru ocupare de funcțiuni, transferări etc., mare parte din timpul de serviciu este ocupat cu liberarea de certificate de acest sens. De aceia, în anteproiectul de regulament elaborat de Facultate în acest an, s'a hotărât ca dovada calității și a situațiunii sale școlare să o facă studentul cu caetul său de cursuri, care este investit cu toate formalitățile de autenticitate. Se înțelege că a reproduce în aceste caete partida din matricolă va fi tot în sarcina și răspunderea secretariatului. Este locul să spunem că pentru arhiva secretariatului este nevoie de încă un dulap în felul celor existente și chiar sala în care funcționează cancelaria arhivei unde lucrează toți funcționarii trebuie mărită printr'o modificare a dispoziției ghișeului actual.

În anul acesta Facultatea a încasat, în sfârșit, dela Eforia spitalelor civile suma de 4450 lei, reprezentând legatul lăsat de regretatul V. Dancovici, pentru premiarea anuală a unui concurs între licențiații anului trecut. Suma este depusă la banca Marmorosch, cu recipisa din 3/16 Aprilie 1908. Testamentul dispune ca premiul să conșteie într'o medalie de aur în valoare de 500 lei. Consiliul Facultății, având în vedere că studenții sunt în mare parte săraci, a crezut că este mai în avantajul lor, ca medalia de aur să fie în valoare de 100 lei, iar restul de 400 lei să se dea în numerar. În felul acesta, și dorința testatorului este păzită. S'au și comandat, în baza unui contract, gravurului Carniol, un număr de 15 medalii, având pe o parte efigia defunctului, iar pe alta inscripția premiului și a numelui premiantului (pentru care s'a rezervat un spațiu pe medalie ca să poată fi gravat în fiecare an). Tema dată anul acesta pentru concurs a fost *locatio operorum*. Cum la 1 Decembrie, când expiră termenul de prezentare, nu s'au prezentat lucrări, termenul s'a prelungit, după cererea candidaților, până la 15 Ianuarie 1909.

Tot în acest an, Facultatea a decernat premiul Hiliel, în valoare de 500 lei, d-lui Seb. Radovici, student al acestei facultăți, pentru lucrarea sa *Asupra originii moșnenilor*.

În Octombrie 1908, expirând termenul de doi ani, pentru care fusese ales decan d-l V. Urșianu, Consiliul convocat, a reales pe d-l Urșianu pentru un nou period de doi ani.

Secretarul titular, d-l A. D. Mincu, obținând în Noembrie 1908 un concediu de doi ani, pentru studii în străinătate, este suplinat de d-l C. A. Popescu.

După cum se constată din recipisele prezentate, Statul a încasat în anul 1907—1908, din taxele de frecvență, suma de lei 80.740.

Asupra mersului bibliotecii urmează a se prezenta un raport special.

Decan, V. URȘIANU

Secretar, C. A. Popescu.

JURISPRUDENȚA STRAINA

CASAȚIUNEA FRANCEZĂ

Audiența din 2 Iunie 1908

TUTELĂ.— STATUT PERSONAL.

Organizația tutelei și reprezentarea minorilor străini în justiție, sunt cărmuite de legea lor națională. (Din *J. Clunet* 1908, p. 1155).

Observație.— Legile privitoare la tutelă, atârnă de statutul personal al minorului, chiar dacă tutorul ar avea altă naționalitate decât minorul, deși în această din urmă privință chestiunea este controversată, pentrucă deși este vorba în specie de administrația bunurilor minorului, totuș scopul principal al tutelei, ca și acel al puterii părintești, are mai mult apărarea și protecțiunea incapabilului decât administrarea averii sale. *Tutor personae non rei datur.* «Tutela se regulează de legea națională a minorului», zice art. 1 din convenția dela Haga, la care a aderat și țara noastră (*Monit. of.* No. 49 din 1904). Vezi asupra tuturilor acestor chestiuni, D. Alexandresco, t. II, p. 813 urm. (ed. 2-a). Cpr. și C. Pau, *J. Clunet* 1908, p. 183.

BIBLIOGRAFIE

A apărut în editura Librăriei *Leon Alcalay*:

Suplimentul pe 1908 la Codul General al României, de C. Hamangiu, procuror la Curtea de apel din Iași.

Acest volum, de peste 1000 pagini, coprinde toate legile, regulamentele, decretările, circulerile, etc., dela 1 Maiu 1907 până la 1 Septembrie 1908, având și un indicator alfabetic care îlesnește găsirea fiecărui text de lege sau regulament.

Prețul volumului broșat 7 lei, sau legat în piele roșie flexibil ca al colecției, 10 lei.

Comandele se fac de acum pe adresa Librăriei *Leon Alcalay*, la București.

Codul General al României, compus din 3 volume, împreună cu acest supliment pe 1908, legat în piele . . . 48 lei.